

NORGES HØYESTERETT

Den 9. mars 2020 ble det av Høyesteretts ankeutvalg med dommerne Webster, Arntzen og Steinsvik i

HR-2020-531-U, (sak nr. 20-028284SIV-HRET), sivil sak, anke over kjennelse:

A

B

(advokat Harald Grape)

mot

C

(advokat Reidar Steinsvik)

avsagt slik

K J E N N E L S E :

- (1) Saken gjelder krav om sikkerhetsstillelse for mulig sakskostnadsansvar for utenlandske saksøkere.
- (2) A og B er foreldre til D, som ble funnet død i sitt hjem 00.00.2017. Hennes ektefelle, C, ble 14. januar 2018 satt under tiltale for å ha drept henne ved kvelning, og for å ha forsøkt å drepe henne ved forgiftning noen dager før. Riksadvokaten trakk begge tiltalepostene før hovedforhandlingen i tingretten, og saken ble henlagt etter bevisets stilling.
- (3) Foreldrene har saksøkt datterens gjenlevende ektefelle med krav om oppreisning og erstatning for etterlatte etter skadeserstatningsloven § 3-5, jf. § 1-3. Saksøkerne bor i X. I tilsvaret har saksøkte fremsatt begjæring om at saksøkerne pålegges å stille sikkerhet for mulige sakskostnader han kan bli påført for behandling av saken i tingretten.
- (4) Bergen tingrett avsa 17. september 2019 kjennelse med slik slutning:

«I Bergen tingretts sak nr. 19-084200TVI-BERG/1 tas saksøktes krav om sikkerhetsstillelse for mulig ansvar for sakskostnader etter tvisteloven § 20-11 ikke til følge.»
- (5) Tingretten viste i sin vurdering til de fornærmedes og etterlattes styrkede stilling i strafferettspleien de senere tiår, og fant at det for foreldrene ville være «en uforholdsmessig begrensning i adgangen til domstolsbehandling sett i forhold til sakens art og omstendighetene for øvrig å stille krav om sikkerhet for sakskostnader».
- (6) C anket til Gulating lagmannsrett, som 16. januar 2020 avsa kjennelse med slik slutning:

«1. **Saksøkerne pålegges å stille sikkerhet for sakskostnadene i Bergen tingretts sak 19-084200TVI-BERG/1.**

2. **Sakskostnader for lagmannsretten tilkjennes ikke.»**

(7) *A og B* har anket til Høyesterett. Anken gjelder lovtolkningen. Det er hovedsakelig gjort gjeldende at lagmannsretten har lagt til grunn en for høy terskel for å gjøre unntak fra hovedregelen om å pålegge saksøkere som ikke har bopel i Norge å stille sikkerhet for sakskostnader. Ved å stille krav om sikkerhetsstillelse stenger domstolen for at foreldrene får sitt rettmessige krav prøvd i domstolen. Både sakens betydning for saksøkerne, sakens prosedabilitet, risikoen for at omkostningsansvaret vil inntreffe og sakens nære tilknytning til straffesaken tilsier dette.

(8) Det er lagt ned slik påstand:

«1. **Saksøktets krav om sikkerhetsstillelse for mulig ansvar for saksomkostninger etter tvl. § 20-11 tas ikke til følge.**

2. **Saksøkerne tilkjennes sakens omkostninger.»**

(9) *C* har hovedsakelig gjort gjeldende at lagmannsrettens lovtolkning er korrekt. Han har lagt ned slik påstand:

«1. **B og A pålegges å stille som sikkerhet kr 10 000 for saksomkostningene for Norges Høyesterett innen en uke fra avsigelse av kjennelsen.**

2. **Anken tas ikke til følge.**

3. **B og A dømmes til å betale C sine saksomkostninger med kr 10 000 inkl. mva. innen to uker fra kjennelsen er avsagt.»**

(10) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker:

(11) Anken er en videre anke over kjennelse hvor utvalgets kompetanse etter tvisteloven § 30-6 bokstav b og c er begrenset til å prøve lagmannsrettens saksbehandling og generelle tolking av skrevne rettsregler.

(12) Spørsmålet i saken er om lagmannsrettens pålegg om å stille krav om sikkerhet for sakskostnader beror på en korrekt lovtolkning.

(13) Tvisteloven § 20-11 første ledd lyder slik:

«Saksøkte kan kreve at en saksøker som ikke har bopel i Norge, stiller sikkerhet for mulig ansvar for sakskostnader i instansen. Sikkerhet kan ikke kreves hvis saksøker har bopel i en EØS-stat, hvis det ville stride mot en folkerettslig forpliktelse til å likebehandle parter bosatt i utlandet og parter bosatt i Norge, eller dersom det ville virke uforholdsmessig ut fra sakens art, partsforholdet og forholdene for øvrig.»

(14) Det er unntaket i siste alternativ «dersom det ville virke uforholdsmessig ut fra sakens art, partsforholdet og forholdene for øvrig» som kan være aktuelt i saken her.

(15) Vilkåret om at sikkerhetsstillelse ikke må være uforholdsmessig, er ment å ivareta retten til domstolsbehandling som følger av EMK artikkel 6 nr. 1, men er ikke begrenset til dette, jf. Rt-1999-961 side 971, Rt-2014-139 avsnitt 16 og Rt-2015-529. I sistnevnte avgjørelse,

som gjaldt et krav om sikkerhetsstillelse i sak mellom en bokhandler i Y og en norsk forfatter, uttalte ankeutvalget i avsnitt 20 at terskelen for å fritta for sikkerhetsstillelse etter forholdsmessighetsvurderingen er «meget høy».

- (16) Lagmannsretten har så langt tatt korrekt rettslig utgangspunkt.
- (17) Hvilke momenter som inngår i lovens forholdsmessighetsvurdering er omtalt i NOU 2001:32 A Rett på sak side 550:
- «Hva gjelder proporsjonalitet, er dette et forhold som må avgjøres nokså konkret, basert på forhold så som:**
- **Størrelsen på sikkerhetskravet, sammenlignet med omfanget av det mulige omkostningsansvaret.**
 - **Partens reelle mulighet til å oppfylle, hensett til omfang og frist.**
 - **Hvor stor risikoen er for at omkostningsansvar vil inntre, og for at det eventuelt blir stående uoppgjort.**
 - **Sakens betydning for parten.**
 - **Hvor stort behov den annen part har for beskyttelse.»**
- (18) De to siste strekpunktene må forstås slik at det er sakens betydning for saksøkeren og hvor stort behov saksøkte har for beskyttelse i form av sikkerhetsstillelse, det siktes til.
- (19) I Rt-1999-961 side 971 uttalte Høyesterett om den tilsvarende bestemmelsen i tvistemålsloven § 182 at:
- «[...] kravet om sikkerhetsstillelse må anses proporsjonalt i forhold til det formål som ønskes oppnådd. Dette spørsmålet må avgjøres konkret ...»**
- (20) Formålet som ønskes oppnådd med sikkerhetsstillelsen er at «saksøkte ikke skal være henvist til å søke inndrevet tilkjente saksomkostninger i utlandet», jf. Rt-2007-1634 avsnitt 21.
- (21) Spørsmålet er da om lagmannsretten har basert sin avgjørelse om sikkerhetsstillelse på et korrekt vurderingstema.
- (22) Etter å ha tatt avstand fra tingrettens sammenligning med de etterlattes straffeprosessuelle rett til å fremme erstatnings- og oppreisningskrav uten å måtte stille sikkerhet for saksomkostnader, uttaler lagmannsretten følgende:
- «Det er tale om en sak som er særdeles viktig for foreldrene, siden den har sitt utgangspunkt i at ektefellen, slik *de* ser det, kan ha forvoldt datterens død. Samtidig er det imidlertid tale om en særdeles viktig sak for ektefellen, som har vært tiltalt og sittet i varetekt i anledning saken, inntil den ble henlagt et år etter at han ble løslatt. Under disse omstendigheter kan et krav om sikkerhetsstillelse i samsvar med lovens hovedregel, slik lagmannsretten ser det, ikke sies å være uforholdsmessig eller uproporsjonalt, slik tingretten har basert seg på.»**
- (23) Lagmannsretten ser her ut til å sammenligne sakens betydning for *begge* parter. Foreldrenes interesser i å *fremme* saken holdes opp mot sakens betydning for ektefellen hensett til de belastningene han allerede er blitt utsatt for gjennom tiltalen og varetektsfengslingen. Ektefellens interesser må imidlertid knyttes til formålet med bestemmelsen om

sikkerhetsstillelse; at saksøkte ikke skal være henvist til å søke inndrevet tilkjente saksomkostninger i utlandet dersom han skulle vinne frem med sin frifinnelsespåstand.

- (24) Lagmannsrettens vurdering av fritaksbestemmelsen i § 20-11 første ledd siste punktum beror følgelig på en uriktig tolkning av lovens unntaksregel.
- (25) Ankeutvalget bemerker for øvrig at relevante momenter ved proporsjonalitetsvurderingen – i tillegg til selve lovteksten – fremgår av momentlisten i NOU 2001:32 A side 550 gjengitt ovenfor. Disse momentene har lagmannsretten ikke gått inn på. I Rt-2014-139 avsnitt 16 legger ankeutvalget dessuten til grunn at adgangen til å kreve sikkerhet «trolig [er] noe videre i ankeinstansen enn i førsteinstansen».
- (26) Lagmannsrettens kjennelse blir etter dette å oppheve.
- (27) De ankende parter har lagt ned påstand om saksomkostnader. Kravet er ikke spesifisert. Ankeutvalget finner at saksomkostnader bør tilkjennes med 15 000 kroner inklusive merverdiavgift.
- (28) Ankemotparten har også nedlagt påstand om sikkerhet for saksomkostnader for Høyesterett. Dette beror trolig på en misforståelse av Rt-2008-1459, som gjaldt anke over en arrest, og ikke anke i en sak om sikkerhetsstillelse. Med det resultatet ankeutvalget er kommet til, har kravet uansett ingen aktualitet.
- (29) Kjennelsen er enstemmig.

S L U T N I N G

1. Lagmannsrettens kjennelse oppheves.
2. I saksomkostnader for Høyesterett betaler C til A og B 15 000 – femtusen – kroner innen 2 – to – uker etter forkynning av denne kjennelsen.

Wenche Elizabeth Arntzen
(sign.)

Bergljot Webster
(sign.)

Kine Steinsvik
(sign.)